

de temperamentul moștenit (ereditar) de către student/sportiv, corelat, potențat sau amplificat de experiența competițională;

- d) motivația: totalitatea intereselor, necesităților mai mult sau mai puțin conștientizate;
- e) caracterul: componenta morală a personalității.

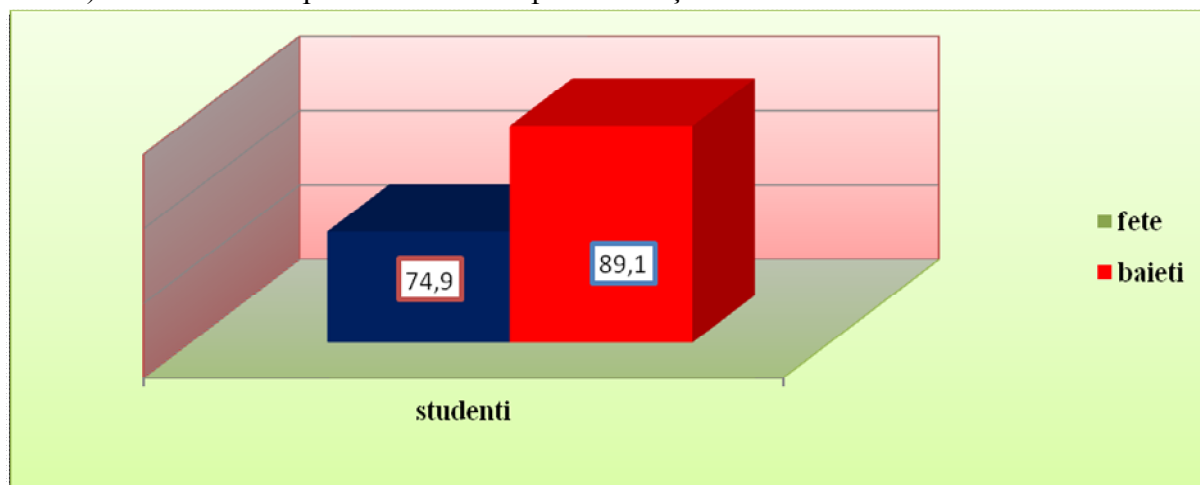

Figura 2. Reflectarea grafică a răspunsurilor cu privire la preferințele studenților pentru loisir sau diferite probe sportive

În concluzie, precizăm că motivațiile educației fizice și sportului sunt mijloace de formare a caracterului uman, fiind influențate de aptitudinile intelectuale, afectivitate și temperament, motivație și caracter. Activitățile fizice au un important aspect cultural ce definesc stilul de viață în viitor, astfel, evitând ulterioare probleme legate de sport sau diferite forme de activitate fizică. Scopul fundamental al practicării educației fizice restrânge sentimentul de confort fizic și obținerea unor performanțe, avînd în același timp și posibilitatea de a cunoaște noi personalități, situații, medii.

Referințe bibliografice:

1. Bohumil S., Patriksson G. *Importanța sportului în societate. Raport privind activitatea Consiliului Europei în sport*, 1996.
2. Georghescu, Fl., „Cultura fizica-fenomen social”, Bucuresti, Edit.Tritonic, 1998
3. Dumitrescu A. *Rezumat al tezei de doctor „Sportul de masă mijloc de socializare a studenților”*, Cluj Napoca, 2010.
4. Durkheim E. *Regulile metodei sociologice. – științifică*, București, 1974.
5. <http://www.academia.edu/>

COMPETENȚA TRIBUNALELOR PENTRU ARBITRAJ SPORTIV LA NIVEL NAȚIONAL (RM) ȘI INTERNAȚIONAL

Budevici-Puiu Liliana,

Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău, Republica Moldova

Abstract. *The organization and conduct of sports activities are the source of sports disputes or conflicts of economic nature. In sports jurisprudence, mainly in professional sport, disputes are settled by alternative way, through arbitration, conventional means of resolving disputes appeared between the parties. Gathering of the legal conditions on the arbitrability of disputes is the key factor that*

determines the validity of the arbitration clause, but also the legality and enforceability of the arbitral decision. In the world of sports, the parties - clubs, teams, organizations, athletes, sponsors, patrons, employees, agents, etc. - interested in the issues of sports litigations have only one alternative, if they do not solve their differences amicably: to leave their settlement for the designated institution by the national / international federations or to the other competent bodies of that sport; to address to the courts, provided that they have jurisdiction over such matters. In Republic of Moldova only Moldovan Football Federation has functional sporty arbitration regulations and institutions, and at the international level the Court of Sports Arbitration (Lausanne, Switzerland) has general jurisdiction over all disputes that may arise during and / or after deployment of some sports activities or something related to it.

Keywords: *courts of sports arbitration, national, international, jurisdiction, sports litigation.*

Activitatea de jurisdicție constă în soluționarea de către anumite organe, potrivit procedurii prevăzute de lege, a litigiilor care apar între subiectele raporturilor juridice. Referitor la jurisdicția litigiilor apărute în sport, putem menționa că, la început, exista sentimentul că lumea sportului era dominată de fairplay și loialitate. Totuși, litigiile și conflictele nu sunt absente în sport, întrucât organizarea și desfășurarea activităților sportive reprezintă sursa diferendelor sportive sau chiar a unor conflicte de natură economică [1,2]. Unele tipuri de conflicte legate de activitățile sportive pot fi rezolvate doar dacă organul împuternicit să le rezolve are o mare experiență în sportul respectiv și o profundă înțelegere a amănuntelor tehnice. În general, foarte multe instituții înființate de federațiile și organizațiile sportive naționale și internaționale rezolvă conflicte și dispute raportate la activitățile sportive din lume. În majoritatea cazurilor, deciziile luate de astfel de instituții sunt adecvate. Ele sunt luate, de obicei într-un cadru procedural ce poate fi discutabil din puncte de vedere al procedurii legale formale, dar care are marele avantaj de a fi rapid și ieftin. Persoanele împuternicite cu o astfel de autoritate sunt familiarizate cu sportul respectiv, practica și regulamentele acestuia. Per total, acest sistem funcționează destul de eficient [7,8,9].

Scopul cercetării: lucrarea își propune să prezinte principalele competențe ale instanțelor de arbitraj național și internațional în soluționarea litigiilor sportive.

Metodele utilizate în cercetare: analiza și generalizarea datelor, a surselor metodico-științifice; observația și monitorizarea pedagogică; interpretarea grafică.

Litigiile în sport definesc, în general, toate genurile de conflicte în cadrul tuturor activităților care țin de sport. Unele dintre ele țin de chestiuni de principiu, altele se pot raporta la interese diverse, cum ar fi eligibilitatea individuală a sportivului, probleme financiare, conflictele de autoritate competentă, realizarea sau încălcarea contractului, violența, renumele, onoarea, libertatea și drepturile omului etc. [5]. Primul tip de situație este excepțional – sau ar trebui să fie excepțional: el include intervenția instanțelor de drept penal sau criminal. În activitățile sportive, pot exista și acte care să fie caracterizate drept penale sau criminale. Să examinăm două excepții: actele de violență din anumite sporturi, comise de unii sportivi sunt uneori considerate ca intrând sub incidența legii penale. În astfel de cazuri, autoritățile publice – de exemplu, procurorii pot acționa, ex officio, sau la sesizarea unei alte părți, rezultatul fiind intentarea unor procese penale împotriva sportivilor sau a altor participanți [5].

Dintre alte cauze care pot face obiectul unor litigii în sport mai putem menționa:

- *cazuri disciplinare* („Cazul Valiza”, „Bricheta”, de exemplu, în România, acțiuni sportive ce privesc activitatea jucătorilor, licențierea clubului, spețe referitoare la drepturi audiovizuale, contracte comerciale);
- *licitațiile* privind drepturile TV (valoarea contractuală stabilită în acest sens);

- *dispute* asupra dreptului de joc – cu consecințe disciplinare pentru jucători și club;
- *cazuri* în care cluburile profesioniste aplică sancțiuni disciplinare, cu implicații pecuniare importante, propriilor jucători (practică universală în sport având în vedere resursele financiare care sunt implicate în fenomenul sportiv).

Un alt exemplu este cel al accidentelor la cursele de automobile sau motociclete – în speță, când sunt răniți spectatori. În astfel de cazuri, persoanele implicate nu sunt doar piloții sau concurenții, dar și organizatorii sau oficialii unor organizații sportive. În întreaga lume majoritatea federațiilor naționale și internaționale – dacă nu toate – sau alte organisme de conducere ale sportului au creat instituții specifice, cum ar fi: tribunalele instituționale de arbitraj, comisii, comisari sau alte organe autorizate să rezolve conflictele din sportul respectiv [1].

În general, în jurisprudența sportivă, cu prioritate în sportul profesionist, litigiile se soluționează pe cale alternativă, prin arbitraj. Prin definiție, arbitrajul este un mijloc convențional de soluționare a litigiilor intervenite între părți. Natura contractuală a arbitrajului derivă din faptul că acest mod de soluționare selectivă a diferendelor se întemeiază pe acordul părților, concretizat într-o clauză compromisorie [6]. Un rol important în soluționarea eficientă a litigiilor sportive îl are și constatarea arbitrabilității, în sens îngust, care se referă la identificarea litigiului sportiv, concret supus arbitrajului în limitele convenției arbitrale (Figura 1).

Întrunirea condițiilor legale privind arbitrabilitatea litigiilor este factorul cheie care determină valabilitatea clauzei arbitrale, dar și legalitatea și caracterul executoriu al sentinței arbitrale. Prevederile legislației naționale privind arbitrabilitatea au importanță majoră din considerente legate de respectarea ordinii de drept interne a statului unde are loc arbitrajul (*lex fori*) [3].

De altfel, Legea 23 din 22.02.2008, cu privire la arbitraj, stabilește la art. 1, că: „...arbitrajul poate decide asupra unui litigiu care a apărut din raporturile de drept civil în sens larg dintre părțile cu capacitate deplină de exercițiu, dacă litigiul a fost trimis, cu acordul părților, spre soluționare în arbitraj, cu excepția litigiilor în material în care legea nu permite soluționarea lor pe calea arbitrajului”.

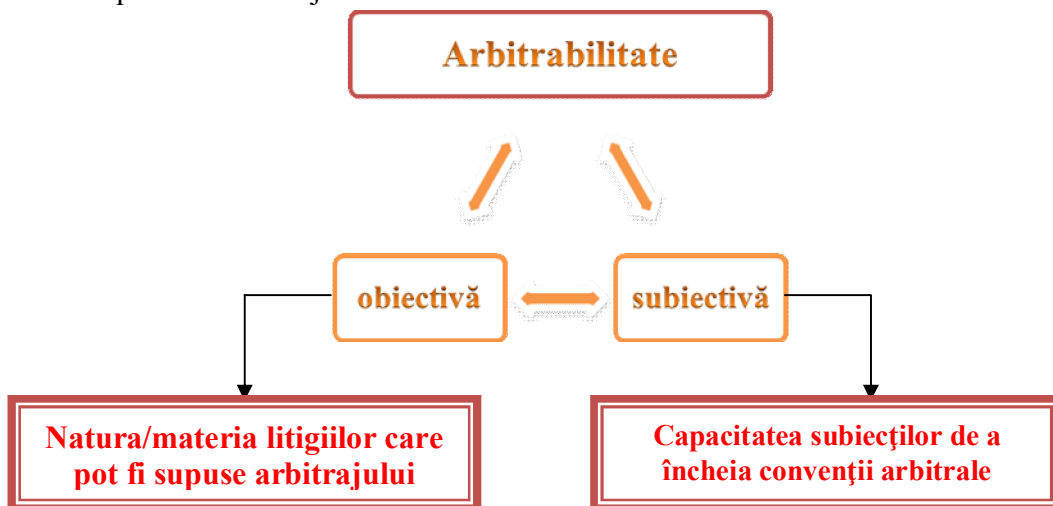

Figura 1. Sensurile conceptului de arbitrabilitate

Astfel, pentru investirea arbitrajului cu putere jurisdicțională este necesar să se întrunească cel puțin 2 condiții esențiale:

- acordul părților;
- obiectul litigiului să nu fie de competența exclusivă a instanțelor de judecată.

În Republica Moldova numai Federația Moldovenească de Fotbal dispune de reglementări și instituții de arbitraj sportiv funcționale. Astfel, conform art.60, al.1 din Statutul Federației Moldovenești de Fotbal (FMF) „membrii afiliați FMF și membrii săi proprii, precum și cluburile, jucătorii, oficialii, agenții de jucători și agenții de meci se obligă să soluționeze toate divergențele survenite între ei pe cale amiabilă, în caz de apariție între ei a litigiilor ce țin de activitatea fotbalistică, aceștia din urmă se vor adresa în organele judiciare ale FMF, dar nu în instanțele judecătorești de stat”, iar la art.60, al.2 „membri afiliați la FMF, precum și membrii acestora, jucători, antrenori, agenți de jucători și agenți de meciuri vor executa cu strictețe deciziile luate de organele FMF, FIFA și UEFA, de asemenea, să respecte deciziile adoptate de către Curtea Națională de Arbitraj Sportiv (CNAS), iar ulterior de către Curtea de Arbitraj Sportiv și Mediere în Fotbal din Republica Moldova, specializate și Curtea de Arbitrare pentru Sport (CAS) din Lausanne (Elveția)”.

Articolul 60 al.3 reglementează „Membrii afiliați trebuie să includă în statutele sale clauze speciale, care vor asigura respectarea și executarea obligațiilor stabilite în prezentul articol”.

Codul disciplinar al FMF adoptat de către Comitetul Executiv al FMF și intrat în vigoare la 25 iunie 2003 reglementează și descrie încălcările regulilor cuprinse în regulamentele FMF, determină sancțiunile, reglementează organizarea și funcționarea organelor responsabile pentru luarea deciziilor și procedura care trebuie urmată în cadrul acestor organe. Persoanele fizice și juridice cărora li se aplică principiile de reglementare ale Codului disciplinar (CD) sunt reflectate în Figura 2.

Figura 2. Persoanele fizice și juridice cărora li se aplică principiile de reglementare ale Codului disciplinar al FMF

Autoritățile responsabile de aplicarea sancțiunilor disciplinare în sport, la nivel național, sunt reflectate în Figura 3.

Curtea de Arbitraj Sportiv (C.A.S.) de pe lângă Federația Moldovenească de Fotbal, este o instituție permanentă de arbitraj, independentă, neguvernamentală, fără personalitate juridică, cu sigiliu propriu, care este organizată și funcționează în conformitate cu legislația Republicii Moldova în vigoare și potrivit regulamentului său propriu, aprobat la ședința nr.20 a Comitetului Executiv al F.M.F. prin hotărârea nr.90 din 19 iunie 2008.

Competența Curții de Arbitraj sportiv: va examina și judeca orice cauză dată în

competența sa ca prima și ultima instanță în cazul în care părțile au decis în mod benevol să-i transmită cauza spre soluționare. În acest caz părțile nu sunt obligate să se adreseze în prealabil organelor judiciare ale F.M.F.: Comitetului de Competiții și Disciplină, Completului arbitral sau Comitetului de Apel.

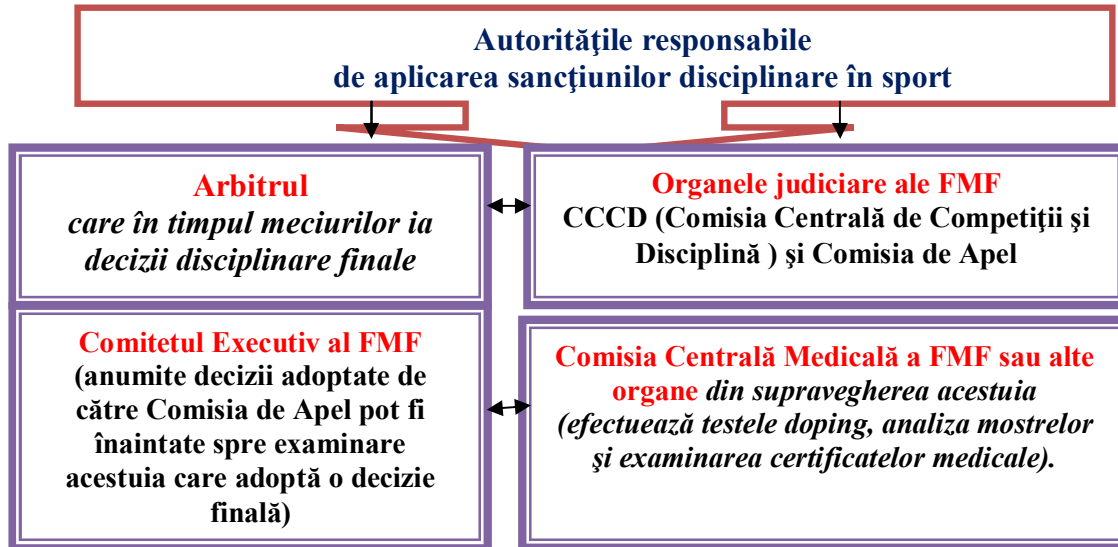

Figura 3. Autoritățile responsabile de aplicarea sancțiunilor disciplinare conform art.3 din statutul FMF

Competența Curții de Arbitraj sportiv: va examina și judeca orice cauză dată în competența sa ca ultimă instanță de recurs (conform Regulamentului și Statutului F.M.F) în cazul în care soluționarea litigiilor între părți a avut loc prin intermediul organelor judiciare ale F.M.F. menționate mai sus; va organiza și administra soluționarea, pe calea arbitrajului în calitate de instanță extrajudiciară și instanță de recurs a litigiilor din domeniul sportului care au un caracter național, dacă una dintre părțile litigiului formulează recurs împotriva unei decizii pronunțate de către instanța de apel sau, după caz, de un alt organ jurisdicțional al F.M.F în calitate de ultimă instanță judiciară sau de către alte organe competente ale altor federații sportive din R.M. De asemenea, Curtea are dreptul și posibilitatea de a soluționa litigiile din domeniul sportului care au apărut în cadrul unei alte organizații sportive, între organizații sportive și/sau între membrii săi. Conform prevederilor regulamentului de funcționare al C.A.S., art.2 prin „cauză cu caracter național (litigiu național) se înțelege orice cauză disciplinară, cauză financiară, litigiu sau sesizare de alt ordin, și în general orice activitate ce are legătură cu desfășurarea activității fotbalistice pe teritoriul Republicii Moldova sau alt gen de sport”.

La nivel internațional, la începutul anilor 2000 jurisdicția sportivă era formată din comisii (disciplinare, pentru statutul jucătorului). În prezent, aceste comisii sunt organizate și funcționează ca tribunale de sport cu o procedură concret stabilită. Membrii acestor comisii sunt persoane cu pregătire juridică deosebită (avocați, foști judecători, persoane cu pregătire juridică).

În acest context, Tribunalele de Arbitraj Sportiv dispun de o competență generală asupra tuturor litigiilor ce pot apărea în timpul și/sau ulterior desfășurării unor activități sportive sau conexe lor, ca, de exemplu, conflictele izvorâte din contracte de sponsorizare, contracte de management, contracte încheiate de organizatorii competițiilor și spectacolelor sportive cu societățile de publicitate, contracte care privesc dreptul de transmisie TV, contracte de muncă,

încălcarea regulilor cuprinse în Codul Mondial Antidoping, cele care privesc violența pe terenurile de sport, regulile privind testarea antidoping și sancțiunile luate în cazul rezultatelor pozitive [5].

Tribunalul Arbitral al Sportului (TAS) este o instituție independentă înscrisă în organizația internațională de servicii sportive având ca scop soluționarea litigiilor juridice în acest domeniu într-un timp foarte scurt și la un cost mai mic. Toate federațiile naționale și cluburile sunt obligate să recunoască jurisdicția sportivă și în principal jurisdicția Tribunalului Arbitral Sportiv de la Lausanne.

Înființarea instituției de arbitraj specific, consacrat soluționării litigiilor izvorâte ca urmare a desfășurării activităților sportive a fost demarată la propunerea inițiată de Președintele CIO - E.S. Juan Antonio Samaranch (1983), fapt ce s-a edificat într-un „tribunal de arbitraj, care ar opera cu un contencios direct sau indirect legat de sport” [4]. Astfel, avându-se în vedere faptul că desfășurarea activităților sportive organizate „nu se poate pretinde străină de ordinea juridică” [4], s-a înființat Tribunalul de Arbitraj al Sportului (The Court of Arbitration for Sport) cu sediul la Lausanne (Elveția).

Tribunalul de Arbitraj Sportiv (TAS) de la Lausanne pronunță sentințe arbitrale cu aceeași valoare ca și hotărârile instanțelor de drept comun. Toate diferendele care au o legătură directă sau indirectă cu sportul pot fi depuse la TAS. Disputele pot fi comerciale (de exemplu, contract de sponsorizare) sau disciplinare (de exemplu, cazuri de dopaj), etc. Orice persoană fizică sau juridică care are capacitate juridică poate folosi serviciile TAS. Exemple: sportivi, cluburi, federații sportive, organizatori de sport sponsori, etc.

Tribunalul în cauză funcționează din 1984 și se află sub tutela unui Consiliu Internațional pentru Arbitraj Sportiv (CIAS). TAS este o instituție independentă care reunește aproximativ 300 de arbitri din 87 de țări, reputați specialiști în arbitraj internațional și drept sportiv.

Începând cu 1 martie 2013 a intrat în vigoare o nouă versiune a Codului de Arbitraj al TAS, care înglobează Statutul și Regulile de Arbitraj ale TAS [1]. Printre elementele de noutate ale acestei versiuni a Codului putem menționa: creșterea puterilor arbitrilor și ale TAS; reglementarea mai amănunțită a măsurilor provizorii și/sau asigurătorii ce pot fi luate de TAS; eficientizarea procedurii de a transmite documentația aferentă actelor procedurale de către persoanele interesate, prin e-mail, însă această posibilitate este supusă respectării unor condiții încă nepublicate de TAS.

TAS intervine în urma unui acord de arbitraj stabilit înainte sau după nașterea unui litigiu; poate fi chemat să funcționeze în primă instanță dacă părțile, prin convenția compromisorie, hotărâsc să recurgă la această instituție. TAS are posibilitatea să soluționeze, în ultimă instanță, litigiile care ar fi fost în primă instanță în sarcina instituțiilor jurisdicționale ale federațiilor sportive, ale comitetelor olimpice naționale etc. [4,5,7].

De regulă, arbitrajul este supus unui grup de trei arbitri independenți. În cadrul procedurii ordinare, fiecare parte alege un arbitru pe lista de TAS, iar cei doi arbitri desemnați în comun numesc președintele de formare. În caz contrar, președintele Casei Ordinare numește în locul celor doi arbitri. În cadrul procedurii de recurs, fiecare parte va numi un arbitru, iar președintele este numit de către președintele de arbitraj al Diviziei de Apel. În cazul în care părțile sunt de acord, sau în cazul în care TAS consideră oportun, un arbitru poate fi numit, în funcție de natura cauzei și importanța acesteia. Orice parte a unui arbitraj poate solicita descalificarea unui arbitru în caz de îndoială asupra independenței sale [8,9,10].

Concluzionînd, putem menționa că litigiile sportive se soluționează pe cale alternativă, prin arbitraj. În activitatea instituțiilor arbitrale ale FMF, membrii afiliați, jucătorii, oficialii și membrii comisiilor federației în cauză, sunt obligați să respecte întotdeauna statutele, regulamentele, directivele și deciziile FIFA și UEFA precum și deciziile TAS de la Laussane; să recunoască jurisdicția acestuia; să-și asume obligația de a înainta în ultimă instanță orice litigiu cu caracter național apărut ca urmare sau în legătură cu punerea în aplicare a Statutului sau a regulamentelor FMF. TAS este un tribunal arbitral independent și imparțial, pentru soluționarea de manieră irevocabilă a litigiului, fără a recurge la instanțele judecătorești, excepție făcând cazul în care legea Republicii Moldova, aplicabilă de la caz la caz, interzice în mod expres acest lucru.

Referințe bibliografice:

1. Budevici-Puiu L. *Legislație sportivă națională și internațională: note de curs*. Chișinău: USEFS, 2012. p.124-135.
2. Briceag A. *Mecanisme și instituții de soluționare a litigiilor sportive*. Chișinău: USEFS, 2016. p. 7.
3. Guțu Z. *Consolidarea cadrului legal privind arbitrajul în Republica Moldova*. Ministerul Justiției al Republicii Moldova, Chișinău, 2012.
4. Pinna A. *The Trial and Tribulations of the Court of Arbitration for Sport - Contribution to the Study of the Arbitration of Disputes concerning Disciplinary Sanctions*, in *The International Sports Law Journal*, ASSER International Sports Law Centre, The Hague, 2000. p. 8-17.
5. Voicu A.V. *Comisia Națională de disciplină sportivă (Tribunalul de Arbitraj Sportiv) din România / înființare, competențe, organizare și funcționare*. *Analele UVT-Seria EFS*, No.7 – Noiembrie 2005.
6. Schiop C. *Arbitrajul sportiv între obligativitate și clauză compromisorie pe site-ul <https://prezi.com/nwc5vg2ceuey>*, 2015.
7. Swarg G. *Tribunalul de Arbitraj al Sportului*, în „*Primul seminar juridic. Legislația Sportivă în Europa: Evoluție și armonizare, Moscova - 19-20 septembrie*”, Comitetul Olimpic Român, Centrul de Cercetări pentru Probleme de Sport, București, 1992, p. 130 și urm.
8. www.lawinsport.com
9. <http://www.frf.ro/>
10. <http://www.tas-cas.org/>
11. *Legea 23 din 22.02.2008, cu privire la arbitraj*.
12. *Statutul Federației Moldovenești de Fotbal (FMF)*.
13. *Codul disciplinar al FMF*

SPORTUL PENTRU TOȚI ȘI MIȘCAREA OLIMPICĂ

Cacian Diana,

Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău, Republica Moldova

Abstract: *"Sports for All" must be understood not as a momentary activity, but as a blend of continuous activities that happens all throughout life. Family, school, specialized teachers and animators, institutions that prepare specialists ensure this educational continuum in our field.*

Keywords: *Sports for All, International Olympic Committee, National Olympic and Sports Committee, Health*

Introducere. Trăim într-o perioadă de timp în care suntem martorii unor profunde modificări și transformări în toate domeniile, dar în special în cel social, economic și tehnic. Una dintre alarmantele repercusuni ale creșterii gradului de confort și civilizație o constituie reducerea efortului fizic, limitarea tot mai accentuată a mișcării.

Pentru a promova în întreaga lume cauza activităților fizice, s-a conceput, organizat și aplicat, „Sportul pentru toți” ca un adevărat continuum educațional cu largi disponibilități